

*Любов Прима, старший викладач*

## **Західноєвропейські письменники у критичній рецепції Остапа Грицай**

У літературній критиці кінця ХІХ — початку ХХ ст. посилюється тенденція до поглиблення міжнаціональних зв'язків, збільшується увага до художніх досягнень інших народів. Так, Франко вважав метою свого життя “увести українську інтелігенцію в живі духовні зв'язки з високорозвиненими націями Західної Європи”, “наблизити духовне життя українського народу до цих націй” [13, т.48, 334]. Неодноразово виступав і М. Коцюбинський за необхідність розширення ідейних і тематичних меж української літератури шляхом вивчення життя і культури інших народів, ознайомлення з літературними талантами всього цивілізованого світу, щоб з більшою користю віддати сили своєму народові. Цю ж думку послідовно відстоювали М. Павлик, М. Вороний, П. Грабовський, Леся Українка та інші українські митці. Вони перекладали твори світової літератури, писали статті про зарубіжних письменників, проводячи паралелі з їхньою творчістю в своїх виступах та збагачуючи власну літературу за рахунок здобутків літератур світу.

Чималий внесок в діалог культур зробив і Остап Грицай (1881-1954) — відомий український поет, прозаїк, літературний критик, журналіст і перекладач. Паралельно з популяризацією творів українських письменників у німецькомовному середовищі, він тривалий час активно і систематично вивчав і осмислював західноєвропейські літератури ХVІІ — поч. ХХ ст. Розпочавши з літературно-критичних нарисів та есе про творчість видатних репрезентантів літературного процесу Західної Європи в галицьких періодичних виданнях “Всесвітня бібліотека”, “ЛНВ” (пізніше “Вісник”), “Нова хата”, Грицай продовжив свої літературні дослідження на сторінках ньюйоркської газети “Свобода” та паризької “Українське слово” (які виходять в світ і сьогодні).

Важливе місце серед його критичних виступів посідають також передмови до перекладів вершинних творів художньої літератури, написані ним у 20-ті роки для віденського видавництва “Чайка”.

О.Грицай мав задум створити історію світової літератури. Його статті про Золя, Мопассана, Діккенса, Гюго, Шіллера та інших письменників були власне фрагментами цієї історії і свідчать про активну участь критика в процесі взаємодіяння літератур, про його значну роль в активізації українського літературного життя за рахунок помітних явищ зарубіжної літератури. Все це сприяло розширенню обривів рідного письменства, збагаченню його новими проблемами, образами, ідеями, а також поглибленню знань української читацької аудиторії.

Першою спробою О. Грицаєва представити українським читачам письменника Західної Європи була передмова “Фрідріх Шіллер (його час, життя і твори)” до видання “Поезії” Ф. Шіллера, що вийшли друком 1914 р. у Львові [4]. У двох випусках цієї книжечки вміщено 37 віршів німецького поета в перекладах Ц. Білиловського, О. Грицаєва, В. Масляка, О. Черняхівського, С. Яричевського, І. Франка та інших. Як відомо, вивчення й освоєння творчості Ф. Шіллера в Галичині розпочалось ще 1842 р., коли Й. Левицький видав кілька поезій німецького поета в незграбному перекладі на “язичіє”. Його естафету перейняли П. Куліш, Б. Грінченко, О. Кониський, О. Пчілка, І. Франко, які збагатили українське художнє слово високопоетичними перекладами. О. Грицаєві вдалось сказати своє слово в науковому тлумаченні творів німецького письменника. Напротивагу спробам перетворити великого гуманіста в хоробливого мрійника, що капітулював перед німецькою дійсністю XVIII ст. (Чернишевський, Достоевський), О. Грицай підкреслив прогресивний характер творчості поета, її вселюдський сенс.

У дослідженні джерел тираноборчих та гуманістичних тенденцій мистецької спадщини Шіллера критик спирався, як правило, на біографічний метод, який вимагав від ученого бачити залежність творчості письменника від його індивідуальності, поглядів, фактів особистого життя. Бо біографізм Грицаєва поєднувався з тенденціями культурно-історичної школи: постать митця розглядається у нього не ізольовано, а на тлі літературного процесу того часу (наголошується, зокрема, на зв'язку Шіллера з течією Sturm

und Drang), включаючи соціальні ідеї епохи та літературні контакти. Критик розглядає постать Шіллера, з одного боку, як породження німецької суспільної дійсності XVIII ст. з її феодальною роздрібленістю та, за висловом Франка, “деморалізацією більшості князьків” [13, т.31, 135-155], тому Шіллер — перш за все, борець проти феодальної реакції, проти тиранів. З другого боку, творчість німецького поета дослідник пов’язує з суспільним життям волелюбного XVIII ст., з гаслами Вольтера, Руссо, Монтеск’є. Звідси в поета пристрасне, патетичне возвеличення ідей свободи, прагнення побудови суспільства соціальної справедливості, високі гуманістичні поривання.

Передмова О. Грицяя пройнята емоційністю. Критик не приховує свого захоплення талантом поета, його мистецькими ідеалами, називає Шіллера художником слова, який надихав не одне покоління молоді “величавими думками про життя”, був “співцем вічно благородного в людині”.

О. Грицяй підійшов проникливо до визначення однієї з найістотніших рис Шіллерової лірики. Як і сам німецький поет, критик вважав, що це насамперед поезія думки, філософська поезія. До перлин інтелектуальної та філософської лірики Шіллера він відносив поезії “Ідеал і життя”, оду “До радості”, “Прогулянка”, “Гідність жінок” та ін. Серед шедеврів лірики, що вражають широтою задуму, Грицяй виділяє “Думу про Дзвона”, в якій відтворений процес творчої праці, оспівана гармонія родинного і суспільного життя.

У своїй передмові О. Грицяй намагається окреслити цілісний портрет письменника, а тому досліджує не лише лірику. Він відзначає роль Шіллера як творця балади в новітній європейській літературі, підкреслюючи великий морально-етичний виховний потенціал його балад “Нурець”, “Рувкавичка”, “Івікові журавлі” тощо.

Значну увагу критик приділив аналізу драм Шіллера, які вважаються вершинами світового драматичного мистецтва (“Розбійники”, “Підступність і кохання”, “Вільгельм Тель”, “Марія Стюарт”). О. Грицяй наголосив на вільнодумній, спрямованій проти тиранії основі багатьох драм Шіллера, на реалістичному зображенні життя в Німеччині часів Наполеона. Одночасно вчений відзначив певну схематичність у деяких драмах Шіллера, невмотивованість окремих епізодів (“Розбійники”), і в цьому його погляд збігається з Франковим [13, т.31, 135-155]. Ідеї визволення народу, проголошені німецьким драматургом, були співзвучні настроям О. Грицяя, і

були актуальними для українських борців за волю України, а тому він говорив про ці ідеї з особливим пієтетом.

О. Грицай змалював постать Шіллера у всій її багатогранності: як лірика, драматурга, мислителя, чії твори стали невід'ємною частиною світової культури. Свого часу схвально відгукнувся про передмову Грицяя до "Поезій" Шіллера М.Євшан: "Праця написана зі знанням, дає багатий інформаційний матеріал про життя та твори Шіллера і добру орієнтацію в його творчості" [7, 614].

Розпочавши освоєння творчості західноєвропейських класиків у львівському виданні "Всесвітня бібліотека", О.Грицай продовжив його на віденському терені у видавництві "Чайка", що утворилося на початку 20-х років ХХ ст. в столиці Австрії. Воно об'єднувало українських письменників-літераторів, які в силу політичних умов опинились за межами України. Цей період діяльності Грицяя-критика позначений надзвичайною плідністю, про що свідчить укладений вченим "Каталог видавництва "Чайка" 1921-1923"[3], в якому критик подав огляд творів, що вже побачили світ. Каталог відкриває "Слово від видавництва", де сформульовані основні завдання "Чайки": видавати кращі твори сучасної української літератури та головне — бібліотеку світових класиків. Якраз завдяки поширенню кращих творів західноєвропейської літератури "Чайка" здобула популярність в Галичині, Буковині та на Великій Україні. Заснована відомим українським письменником, літературним критиком, журналістом, перекладачем, педагогом та громадським діячем, міністром освіти УНР (1919) Антоном Крушельницьким, який 1934 р. був незаконно репресований в УРСР і загинув у Соловецькому концтаборі, видавництво "Чайка" стає органічною складовою відомого віденського книжкового концерну „Vorwärts“ Віктора Райснера. Безумовно, що запорукою успішного функціонування "Чайки" була наполеглива праця самого А. Крушельницького, його найближчих помічників та однодумців О. Грицяя і І. Джугана, а також талановитих українських письменників та перекладачів, які були спроможними втілити видавничі плани "Чайки".

Каталог виданих "Чайкою" творів, які зафіксував та анотував О. Грицай, складається з трьох розділів: 1. Українські автори; 2. Бібліотека світових класиків; 3. Українській дитині. У другому розділі Грицай анотує твори В.Гюго ("Лукреція Борджіа"), Т. Готье ("Панна де Мопен"), Ч. Діккенса ("Цвіркун у запічку"), А. Доде ("Сафо"), Г.Еберса ("Андріан і Антіної"), Гі де Мопассана ("Монт —Рюль",

“На воді”), А. Мюссе (“Андреа дель Сарто”, “Тіціанів син”), Стендаля (“Абатесса ді Кастро”, “Ченчі”), Л.Толстого (“На кожний день”), Г. Флобера (“Саямбо”). Він коротко зупиняється на особливостях індивідуального стилю письменників, порушеній ними проблематиці, підкреслює мистецьку цінність їх творів, вплив на розвиток світового літературного процесу.

У ході підготовки до друку перекладів досягнень світової літератури О. Грицай відіграв важливу роль у відборі творів для перекладу, стежив за процесом перекладання — адже всі перекладачі працювали у тому ж Відні. Тісній співпраці літературного критика з перекладачами сприяла єдність поглядів та високий професіоналізм. Як і О. Грицай, перекладачі були відомими літераторами та політично заангажованими людьми. Це, наприклад, Валерія О’Коннор-Вілінська — письменниця і політичний діяч, член Центральної Ради, перекладач французьких класиків; Надія Суровцева — письменниця, перекладачка, культурна діячка, згодом репресована; Микола Троцький — журналіст, публіцист, член РУП-УСДРП, член Союзу Визволення України, 1918-1922 — секретар посольства УНР у Відні; Микола Шраг — політичний діяч, член і заступник голови Центральної Ради 1917-18 рр., соціаліст-революціонер та ін. Об’єднані ідеєю ознайомлення “рідного громадянства” зі світовою літературою, учасники видавничої справи намагались задовільнити найвибагливіші смаки читачів України. Вони сприяли їхній літературній освіті, даючи до друку добрі переклади визначних творів у першу чергу французької, англійської та німецької літератур з передмовами, незмінним автором яких був О.Грицай.

Виступаючи автором вступних статей-передмов, що були ключем до розуміння письменника, якого критик представляв українському читачеві, О. Грицай водночас давав уявлення про літературну атмосферу, в якій виник твір, про ті літературні напрямки чи течії, які в ньому виявилися. При певних видозмінах, ці статті-передмови мали однотипний характер: зображувані події та явища критик пов’язував з життєвим досвідом письменника, його поглядами, а також з культурними та соціальними ідеями епохи. Як правило, це не був ключ до розуміння лише надрукованого твору, а й до творчості письменника загалом. За жанром вони близько стоять до есе-нарисів, які містять до деякої міри вільне трактування питання і передають суб’єктивне враження від мистецького твору, хоча

в концептуальних питаннях судження Грицяя збігаються з сучасним літературознавством.

О. Грицай завершує каталог анонсом книг, що друкуються або готуються до друку і представляють англійську, німецьку, голандську, скандинавську, французьку, італійську, іспанську, португальську і російську літератури. Уже один цей перелік свідчить про розмах планів видавництва “Чайка”, як і про широту літературознавчої праці О. Грицяя — автора інформативно-аналітичних передмов до творів світових класиків.

Першим твором бібліотеки світових класиків, який представило видавництво “Чайка”, була трагедія Віктора Гюго “Люкреція Борджія” [5]. Її поява була викликана кількома мотивами: цей твір належав до найбільш відомих в європейському драматичному репертуарі, в Україні ж він не друкувався, український читач мав лише поверхнєве уявлення про драматичну творчість В. Гюго. Тому О. Грицай ставить перед собою мету не тільки ближче ознайомити читача з самою трагедією Гюго, а й з найосновнішими особливостями драматичного мистецтва французького письменника. Критик підносить роль Гюго як реформатора французької драми у наскрізь романтичному дусі: одним з перших він відмовився від класицистичних вимог єдності дії, місця і часу, дав правдиві образи вельмож та простолюття (“Король забавляється”, “Ернані”). Гюго не ставив собі за мету зобразити події і персонажі історично достовірними, а тому, за висловом О. Грицяя, він “поет-фантаст” (історична Люкреція не була ні дуже гарна, ні злочинна), романтик, який гармонійності класицистів протиставляє дисонанси, конфлікти, контрасти і не зображує на відміну від Корнеля чи Расіна “трагедії душ”, а небуденні драматичні явища.

Аргументованість та правдивість були засадами Грицяя-критика: вчений звернув увагу на негативні, на його думку, риси драм французького романтика — їх невисоку духовність (Люкреція Борджія позбавляє з помсти п’ятьох людей життя, а тому не може втілювати позитивний ідеал материнської любові), відсутність глибокого психологізму та історизму. Таким чином, Грицай намагався уникнути ідеалізації літературних постатей, про які він писав, навіть таких велетнів, як Гюго, чого не помічаємо в гаслі УЛЕ “Гюго” (т.1).

Знаменною подією в культурному житті України О. Грицай вважав видання “Чайкою” переклад роману “Панна де Мопен” Т. Готьє (1811-1872) [1], який захоплює читача не-

звичайними пригодами, цікавими афоризмами та філософськими роздумами про життя. Передмова до добре знаного в Європі твору одного з найяскравіших представників французького романтизму першої половини XIX ст. за своїм характером наближена, як і попередні, до есе. Критик приділив велику увагу особистості письменника, що був палким прихильником романтичних традицій, започаткованих Гюго в французькій драматургії, противником естетичних, моральних та громадських догм, який першим обґрунтував теорію “мистецтва для мистецтва” і дотримувався її у своїх творах, описуючи красу замків, природи, своїх героїв, уникаючи картин сірої буденщини та соціальної несправедливості. Серед новаторських рис роману Т. Готьє автор передмови виділяє важливість образу творчої особистості — поета д'Альбера. О. Грицай наголошує на тому, що серед попередників та сучасників Готьє не було письменників, які б прагнули розкрити душу поета, і заслуга автора “Панни де Мопен” полягає в проникненні у духовний світ творця, до джерела його радості, болю, надій і розчарувань. Остапа Грицай-критика можна вважати передусім національно заангажованим, але, аналізуючи образ д'Альбера, який у вченого асоціюється з постаттю самого Готьє, він не відкидав творів, що відповідали доктрині “мистецтва для мистецтва”, а писав про них з належним розумінням. Як тут, так і в інших своїх відгуках про твори світової літератури, критик не вдавався до підкреслення лише якоїсь певної тенденції чи одного творчого методу. Посучасному звучить також зіставлення образу д'Альбера із байронічними настроями (див. КЛЭ, т.2, 306).

Незважаючи на значний вплив французького письменства на європейський літературний процес, починаючи з XVII ст., багато імен французьких письменників залишалося для широкого кола вкраїнських читачів маловідомими. До них належить і ім'я Альфреда де Мюссе (1810-1857), який представлений у продукції “Чайки” ранньою драмою “Андреа дель Сарто” та оповіданням “Тіціанів син”.

У передмові до драми “Андреа дель Сарто”[9] творчість Мюссе пов'язується з розквітом романтизму в французькому письменстві, коли побачила світ трагедія Гюго “Люкреція Борджія”, коли писали свої драми П. Меріме, Л. Віге, А. де Віньї, ламаючи численні догми класицизму. Як справедливо зауважив критик, французькі романтики хоч і не відмовились від традиції класицизму, все ж докорінно інакше підійшли до зображення своїх героїв: це вже не ідеалізовані, досконалі

істоти, а люди “з кісток і крові”, з їх вадами і достоїнствами, що цілком очевидно постає в драмі А. Мюссе.

Небуденна ерудиція Грицяя, його широка начитаність проявляється і в передмові до драми “Андреа дель Сарто” (1833 р. ). Приступаючи до характеристики головного героя твору, критик спершу дає довідку про те, що Андреа дель Сарто — особа історична, а саме — визначний художник епохи Ренесансу, мешканець Флоренції (1486-1531), зупиняючись на важливих фактах його біографії та рисах характеру, які знайшли правдиве відтворення в драмі французького романтика. Так само докладно дослідник висвітлив життєвий і творчий шлях Мюссе, вказуючи на зв'язок між творцем та його творами.

Мюссе, за проникливою характеристикою Грицяя, — “співець трагії і краси зрадливого кохання” [9, III]. Всю його творчість критик образно порівнює із “зітханням ніжної душі” і відносить до найвизначніших зразків драматичного мистецтва, присвячених темі кохання.

Образ Андреа, цей “мрійливо-ніжний характер” з усіма його вадами критик вважає психологічно переконливим. Андреа не вміє карати, мстити, енергійно і рішуче діяти. Грицяй доводить, що французькому драматургові вдалось створити правдивий образ Андреа тому, що сам він своєю долею і духовністю наближався до психіки італійського художника (критик мав на увазі нещасливий роман А. Мюссе із Жорж Санд). Можна заперечити, як твердить автор передмови, що така натура відповідає епосі Ренесансу, як і однобічно змальована Лукреція — зрадлива дружина живописця, але треба зрозуміти, що Мюссе не стільки драматург, скільки “драматичний лірик”, поет в найглибшому розумінні цього слова.

У популяризації О. Грицяєм французької класичної літератури вагоме місце посідає один із основоположників французького реалістичного роману Стендаль (1783-1842). Йому присвячено передмови до видань “Абатеса ді Кастро” та “Ченчі”. Хоча йдеться про вступні статті до невеликих за обсягом творів, критик вдається до розлогих екскурсів у історико-літературний процес, керуючись метою розширити ерудицію читача, допомогти йому усвідомити новаторство видатного новеліста та романіста. У передмові до оповідання “Абатеса ді Кастро” [11] виявляється широка обізнаність критика в історії європейських літератур, він зумів лапідарно охарактеризувати десятки творчих постатей, їх естетичні засади (Буало, Лесаж, Мольєр, Вольтєр, Руссо, Гофман, Байрон, Скотт, Гюго і багато інших). Про деяких з цих літераторів



(наприклад, Мармонтеля, Флоріана, Прево) до Грицає в Україні не писав ніхто. Пов'язуючи літературний процес з певною епохою, критик мислив собі його розвиток діалектично: як одна епоха змінює іншу, так одна літературна течія доходить до найвищої точки свого розвитку і поступається місцем іншій. Згідно з його поглядом, літературний процес являє собою безупинну "боротьбу" різних течій та літературних напрямків. Так, на зміну класицизму в літературу XVIII ст. прийшов романтизм, який найкраще втілює естетичний ідеал нової доби. Щодо Стендаля, то Анрі-Марі Бейль, біографічні дані якого докладно подані Грицаєм у передмові до нарисів "Ченчі", не став "сповідником романтичної доктрини", а одним із засновників реалістичної школи, "лицарем правди", що протиставляв "мрії життя у невблаганних формах" [12, V-XII]. Такими образними висловами характеризував стиль творів Стендаля Грицає, враховуючи, що його вступне слово призначалось не для фахівців. Попри емоційність і образність викладу, критик проникливо підійшов до визначення особливостей реалістичної прози письменника, виділивши в ній передусім романтичні риси (авантюрні фабули, незвичайні пристрасті, сильні індивідуальності), вказавши на використання історичних хронік, відсутність ліризму, описів. Ці судження критика підтверджує сучасне літературознавство [10].

Нарис "Ченчі" Грицає розглянув на тлі трагедії "Ченчі" та драми Ю. Словацького "Беатріче Ченчі", підкреслюючи новизну творчої манери Стендаля. До предмету свого дослідження (нехай у формі передмови) критик підходив як ерудит, вибагливий спостерігач-аналітик, маючи при цьому на меті популяризувати твори Стендаля, добре відомі в Європі, показати їх мистецьку та культурно-історичну вартість (оповідання створено на основі літописних грамот).

Талант видатного французького реаліста Гі де Мопассана (1850-1893) здобув симпатію широких кіл читачів у різних країнах світу. В Україні перше знайомство з його творчістю відбулося 1883 року, коли львівська газета "Новий пролом" надрукувала новелу "В дорозі". Виникла потреба перекласти цінну спадщину французького письменника, щоб зробити її доступною українському загалові. Так 1923 р. у видавництві "Чайка" з'являються збірка нарисів Мопассана "На воді", а 1924 р. його роман "Монт-Оріоль" з передмовами О. Грицає, в яких дослідник знову засвідчив своє вміння намалювати виразний силует письменника.

Судячи з передмови до збірки нарисів “На воді” [8], Грицай докладно орієнтувався у творчості французького класика, пов’язуючи його літературні надбання з духовним тлом доби. Він відзначав дві найголовніші прикмети художнього світу Мопассана: по-перше, його новели доведені до найвищого рівня майстерності; по-друге, у них наявні багатство типів, психологічна глибина, широта охоплення дійсності. Ануючи роман “Монт-Оріоль” [3, 18], критик назвав Мопассана “Шекспіром оповідання”, вважаючи, що французький класик досяг тієї висоти в прозі, що Шекспір в драматургії. На основі порівняння стилів Мопассана та його сучасників критик узагальнює, що твори Мопассана позбавлені “доктринерства Золя”, дорівнюють Флоберові за гостротою аналізу і правдивіші за твори Бальзака (таке зіставлення різних творчих постатей — улюблений прийом Грицяя-критика, що зближував його з відповідними тенденціями у літературознавчій компаративістиці).

Характеристика Мопассана в О.Грицяя позначена суперлятивами: “найгеніальніший оповідач”, “захопив цілу Європу пластикою і правдивістю образів”, “дав нечувані за змістом і незрівнянні за формою і красою твори”, майстер опису, оповіді, філософського сарказму, драматизму, автор “архитвору романової психології” (“Монт-Оріоль”), справжній знавець людини. Втім, емоційні оцінки критика в суті своїй збігаються з сучасним поглядом на Мопассана як на одного з найбільших французьких прозаїків ХІХ століття. Грицай підкреслив художньо-естетичну вагу творчості автора “На воді” та “Монт-Оріоль” і, без сумніву, збудив своїми передмовами та анотаціями інтерес до аналізованих творів. Проте має слушність М.Гресько у тому, що Грицай, зосередивши свою увагу на художній та пізнавальній вартості прози Мопассана, водночас не вказав на її соціальне значення, яке вона, безперечно, має, а зачислив Грицяя до тих буржуазних літераторів, які нехтували соціальними тенденціями в літературі [2, 135]. Десятки літературно-критичних праць Грицяя про українських письменників спростовують це огульне твердження, а також передмова до різдвяного оповідання Чарльза Діккенса “Цвіркун у запічку” [6, V-XVI].

Чарльз Діккенс на той час вже був добре відомим українській читацькій аудиторії з численних перекладів, які друкувались у періодиці. Перекладові, здійсненому віденським видавництвом, вперше передував вступ, який давав уявлення про місце письменника серед англійських оповідачів ХІХ

століття, а також про головні прикмети та значення його творчості. Таким чином, О.Грицай зробив ще один крок в галузі вивчення українськими літераторами мистецьких надбань одного з найбільших прозаїків у світовій літературі.

О.Грицай ставив перед собою мету зацікавити українську читачьку громадськість не лише творчістю Діккенса, а й багатьма іншими яскравими постаттями в англійській прозі — В.Скотта, Бульвера, В.Теккеря. У стислому, але виразному літературному портреті англійського оповідача наголошується на основних прикметах його художнього світу. Передусім критик називає Ч.Діккенса “апологетом знехтуваних верств суспільства”, підкреслюючи соціальне значення його прози. Основний пафос творів письменника О.Грицай вбачає в любові до людини, особливо до “немічних, бідних, самотніх”: “він плаче над жорстокістю людської долі і радіє найменшим промінчиком людського щастя” [6, VI].

В аналізі оповідання “Цвіркун у запічку” Грицай постає уважним дослідником, який побачив основні грані таланту англійського письменника — його глибоко оригінальний ліричний гумор, вміння творити поетичні образи, зацікавити сюжетною інтригою. У різдвяному оповіданні автор передмови виділяє майстерно вплетений казковий компонент: образ цвіркуна виростає до рівня символу родинного тепла, таких вдалих образів у творі чимало (пес Боксер, ельфи). Аналіз оповідання Діккенса, здійснений Грицаєм, відзначається принциповістю та правдивістю: критик вказав на деякі, на його погляд, вади стилю Діккенсової оповіді: багатослівність, надмірна сентиментальність (“забагато слів, пафосу, сліз”). Як і стиль попередніх передмов, стиль передмови до твору Діккенса позначений емоційністю й образністю, вона наповнена цікавими фактами біографії письменника, а тому ці передмови з захопленням сприйме і сучасний читач.

Як бачимо, Грицай виробив свою власну манеру написання вступних статей до літературних творів, за жанром вони найбільше тяжіли до есе. З огляду на мету цих передмов — максимально зацікавити читача творами західноєвропейської літератури, а також допомогти йому глибше збагнути їх зміст та ідейно-естетичну своєрідність — критик вибрав саме той оптимальний жанр, який міг сприяти реалізації задумів видавництва. З іншого боку, Грицаєві цей жанр був найближчий, бо він уможлививлював поєнання в межах літературно-критичного твору наукового дослідження з образністю та виразністю викладення, тобто мови поета і мови вченого водночас. До

емоційного, образного стилю в процесі літературної критики вдавався неодноразово й Іван Франко, а тому можемо припускати, що його критичні статті служили певним еталоном для Грицяя.

Крім передмов, які супроводжували переклади творів світової літератури у видавництві “Чайка”, О. Грицяй подавав низку літературних портретів письменників Західної Європи з приводу ювілейних дат в галицьких виданнях, передусім у “ЛНВ”. Формою та змістом вони нагадують ті ж передмови-есе, а тому можна твердити, що вони призначались до видань “Чайки” (вказаних в каталозі), які готувались до друку, але не змогли побачити світ, оскільки видавництво припинило своє існування. Це статті про Артура Шніцлера, Гайнріха Кляйста, Персі Б. Шеллі, Сельму Лягерлеф, Лопе де Вегу та інших світових письменників.

### Література:

1. Готьє Т. Панна де Мопен. Переклав М.Шраг. Передмова О.Грицяя.- Відень: Чайка (рік видання не вказано).
2. Гресько М. Гі де Мопассан в критиці і перекладах на Україні // Радянське літературознавство. - К.,1962.- №5.
3. Грицяй О. Каталог видавництва “Чайка”. 1921-1923. - Відень: Чайка, 1923. - 31с.
4. Грицяй О. Фрідріх Шіллер, його час, життя і твори //Шіллер Ф. Поезія.- Львів, 1914.- Всесвітня бібліотека. - Випуск 1.
5. Гюго В. Люкреція Борджіа. Переклала В.О’Коннор-Вілінська. Передмова О.Грицяя. - Відень: Чайка (рік видання не вказано).
6. Діккенс Ч. Цвіркун у запічку. Переклала Н.Суровцева. Передмова О.Грицяя. - Відень: Чайка (рік видання не вказано).
7. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. - Київ: Основи. - 1998.
8. Мопассан Гі де. На воді. Переклав М.Шраг. Передмова О.Грицяя. - Відень: Чайка (рік видання не вказано).
9. Мюссе А. Андреа дель Сарто. Переклав С.Пашенко. Передмова О.Грицяя. - Відень: Чайка (рік видання не вказано).
10. Овруцька І.М. Стендаль. Життя і творчість.- К.: Дніпро, 1983.- 176 с.
11. Стендаль. Абатеса ді Кастро. Переклав С.Пашенко. Передмова О.Грицяя. - Відень: Чайка (рік видання не вказано).
12. Стендаль. Ченчі. Переклав С.Пашенко. Передмова О.Грицяя. - Відень: Чайка (рік видання не вказано).
13. Франко І. Зібрання тв.: У 50 т. - К.:Наукова думка, 1989.